

Брой 9. **ПРИЯТЕЛЬ** Год. 1.

СРБСКЕ МЛАДЕЖИ.

Лист овај излази као додатак к Школскоме Листу сваког месеца
владаред; Стои 1 Ф. 20. н. на целу год. а на по год. 60 новчића.

I. ИГРЕ И ЗАБАВЕ

ЗА РАЗВИЈАЊЕ ТЕЛЕСНИ И ДУШЕВНИ СНАГА.

ДизанѢ проштца.

(Гимнастичка игра за парове.)

Пар и пар стане едан према другом, и едан легне на земљу на леђа, пак се укрути што већма може особито у коленима куковима и крстима. Други га хвата оберучке преко среде buttova одоздо обухватајући и диже га у вис док не изправи. После чини то онај са овим. После се дижу ватајући се оберучке испод колена, после ватајући само десном руком преко buttova, и испод колена, најпосле само левом руком.

Друго дизанѢ проштца.

(Гимнастичка игра за парове.)

Едан легне према дувару коѣм тако, да се ногама одапре о дувар и укрути се сав, а други га ухвати обема шакама за врат и диже док исправи.

Слепа мува и уво.

(Погођачке игре.)

1. Сви седну у коло. На коѣм ѣ ред да буде слепа мува, томе се вежу очи, и онда едан по едан од друштва насмеѣ се, а мува мора

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

погодити ко е; кад су се сви редом ил преко реда смејли, онда се едан по едан накашљов, а мува погађа ко е; затим едан по едан раче, а мува погађа ко е, најпосле едан по едан шапуће, или повуче логом по патосу и друго, а мува погађа ко е. Што непогоди, дае залог. Овде морају очи тако везане бити, да уши сасвим слободно остану.

2. Узме се по два комада стаклета, препа, гвожђа, бакра, сребра, дрвета и др. Едан комад мален, други много већи, и стави се на стол. На коег е ред ономе се вежу очи, па едан од друштва узимљ комад по комад, кои оће, и спусти, да звекне о стол, а мува мора погодити, какав е комад, од чега ил већи, ил мањи. За свашто што непогоди дае залог. Може се играти, да се очи невезују, него да се окрене леђи столу, па дапогађа.

Девет пошта.

(Рачунска игра.)

1. 1. 1. Од ових у три реда стављених девет пошта бровва, има
3. 3. 3. да се збришу пет пошта тако, да остале четир поште
7. 7. 7. скупа сабране изнесу број 12. Како се има учинити?

Шеснајст поля.

(Рачунска игра.)

1	1	1	1
1	1	1	1
1	1	1	1
1	1	1	1

У ово 16 поля има да се упишу ови 16 бровва: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 и 16 тако, да у сваком реду изађе сума 34, сбрајајући редове уздуж, у вис, или у накрст. Како се има учинити?

Загонетке.

I.

Има једна стража
На њој човек стои,
Што без ногу хода,
А без руку брочи.

Ал убости немож'
Никога с њима.

II.

Животно мало
Рогове има,

И кућу имаде,
Где само стои,
Па ју свуда носи,
На леђи свои.

Ш.

Ја се увек видет могу
 На сунчевом зраку
 А кадгода и у ноћи;
 Само не у мраку.
 У по дана казаћу ти
 Да сам врло мали,
 А у вече, дуг сам, као
 Јаблан кад се свали.

Из „Венца“

П. Д.

Решеня из брѝа 8.

ЗАГОНЕТКЕ. 1. Соннице; 2. Ветренича; 3. Суице; 4. Између го-
 спођа; 5; Лудога; 6. Слепога; 7. Крпеж; 8. Коя највише какоће;
 9. Инат, по оной пословици: Од ината нема горега заната; 10. Дуг.

Ц. Н А У К Е.

Свете речи.

XIV.

ДОК ИМАШ, ДОНДЕ И ЧУВАЈ.

*

Помани време, глада вѝ
 време сытости, нищетѝ и уко-
 жество кѝ день когатства. (Гір.
 тл. 18. ст. 25.)

У време сытости сѝти се
 глади, и у време богатства спо-
 мени се оскудости и спро-
 тынѝ.

Штедња је прво теченѝ. Боља је добра штедња него рђаво течење. Ако не начува, не натече.

Бијеле новце ваља остављати за црне дане. Чувај бијеле новце за црне дане.

Ко хоће да штеди, нек зарана почне. Ако чоек не штеди, сврх вреће и саврх пама, залуду штеди кад је у дно. Доцкан је онда штеђети кад нестане.

Урадише свега бише.
 Уштедише јоште више.

XV.

БОЉЕ ТИ ЈЕ ИЗГУБИТИ ГЛАВУ
НЕГО СВОЈУ ОГРЈЕШИТИ ДУШУ.

Кака полза чловѣкѣ, аще мрѣзъ весь прѣвѣрашитѣ, ашѣ же свою ѡтщегитѣ, или что дастѣ чловѣкѣ измѣнѣ за ашѣ свою; (Мат. гл. 16. ст. 26.)

Каква је корист човјеку ако сав свијет добије а души својој науди? или какав ће откуп дати човјек за своју душу?

Нѣе користи човеку ни одъ богатства, ни одъ живота и здравля телеснога, ако му е душа грешна. Съ отогъ валя душу чувати, ерѣ кадѣ се огрѣши и изгубя, друге нема, нити се може добити; ерѣ св а к и ма (само) једну душу. Децо! чувайте душу своју одъ свакота греха, ерѣ у будућемъ веку не ће моћи човекъ ни каква одкупа дати за ню; само јошѣ докѣ смо овде на земљи можемо дати одкупа за душу своју, можемо е одкупити сузама, уздисаима, милостиньом и другимъ таковимъ чимъ; тамо нема за ню одкупа.

**

Горе мрѣзѣ ѡ соблазнѣ: нѣже да ко естѣ прѣити соблазномъ: окаче горе чловѣкѣ томѣ, им же соблазнѣ приходитѣ. Аще ли рѣка твоа, или нога твоа соблажнатѣ та, ѡскѣци ю, и верзи ѡ себе: докрѣише ти естѣ внити въ животѣ хромѣ или безѣ рѣки, нежели двѣ рѣцѣ, и двѣ нозѣ имѣшѣ, вверженѣ быти во огньъ вѣчный. И аще око твоѣ соблажнатѣ та, изми е, и верзи ѡ себе: докрѣише ти естѣ со единѣмъ окомъ въ животѣ внити, неже двѣ оцѣ имѣшѣ вверженѣ быти въ гееннѣ огненнѣю. (Мат. гл. 18. ст. 7.—9.)

Тешко свијету од саблани; јер је потребно да дођу саблани; али тешко оном човјеку кроз кога долази саблани. Ако ли те рука твоја или нога твоја саблажњава, одсијечи је и баци од себе: боље ти је ући у живот хрому или кѣасту, него ли с двѣје руке и двѣје ноге да те баце у огањъ вѣчни. И ако те око твоје саблажњава, извади га и баци од себе: боље ти је с једнијем оком у живот ући, него с два ока да те баце у пакао огњени.

УТ Рука, нога и око значе люди и сродници, кое као свой удъ лю-
 бимо. Ако насъ такови люди или сродници саблажняваю, ако насъ на
 грехъ наводе, треба да ихъ се одричемо, треба да ихъ одсецамо и
 одбацуемо одъ себе, као покваренъ удъ, да не поквари све тело и
 душу.

Боље је бити и избијену него по све убијену. Бо-
 ље је и рањен него убијен (бити). Боље је и рањену
 него (по све) убијену (бити).

Треба чувати душу одъ греха више него и животъ земаљскій;
 душа безъ греха претежнија е одъ богатства, одъ сродника, одъ жи-
 вота на земљи; бољ е бити безъ греха, него савъ светъ имати, него
 живити, еръ живот у богатству, а у греху, гори е одъ смрти.

Катихетичка вѣжбања,

ученика србские на малой гимназии у Горњим Карловцу.

(Допис.)

Морамъ начинити кратакъ уводъ најпре, да се разуме
 овај прилогъ, кои е намењенъ „Приятелю Србске Мladeжи.“
 Надам се да ћу вама учинити по вољи, кад вам ово достав-
 лям, а и свакоме любителю нашега школскога напредка. Насъ
 е било ове године свега 10 на овој гимназии. Састаяла би
 се сваке неделѣ и празника у стану „србска школа“ званом.
 Ту би дошла и остала младеж србска, што се овде учи, осим
 раковачке реалке; ер ова школа имаде за себе свога кати-
 хету; па они неће у наше ято. — Предметъ се почне сваки
 пут точно у 8 сахати ютра. Св. Еванђелие на првом е реду,
 затимъ долази редовни „Апостолъ,“ а после пѣние. Овако то
 у насъ бива:

Старіи ученици, кои већ књиге имаду (еръ валя знати,
 да ми сви немамо тие књига: едно што се овђе не продаю,
 а друго што насъ имаде сиромаха) читаю редомъ стихъ по
 стихъ. Наймлађи као „букварци“ казую поедине речи, кое су
 од чатца чули и запамтили. Поячи кажу више шта су запам-
 метили, ако могу кажу и цео стихъ, или докле е већ очи-
 тано. Зрелии имаду славенски текстъ изустити, па онда на
 србски то исто превести. Тако иде до края зачала. После до-
 вршена читаня, ми приповедамо редомъ цело зачало. Онда намъ
 г. катихета на питаня све јошъ еданпутъ разложи, и добия
 одъ насъ такове одговоре, да намъ цео предметъ оживи пред

очима. Савъ тай посао иде нама по све лагано за рукомъ, те се ништа не мучимо. За йдућу катихизацију валя насъ сваки да изради писмено та читаня, где се исправляю и оценюю. Тако се ми учимо нашъ црквенославенски езикъ, учимо свою веру, сръбски правопис, вежбамо се у говору и моралном мишленю. Сваки насъ имаде та упражняваня наша чисто написана изъ целе године школске, те ихъ чувамо за угодни спомен. Дозволите ми да садъ овде наредамъ одъ тога неколико примера, како смо ихъ израдили. Да незапремим много листа, изоставићу текстъ, а узећу само поученя, како ихъ е сваки нас схватио:

I.

Из св. Еванђелиста Марка: Христось у Капернауму изцелио болнога четворицом донешена. Књижници се ругаю подмукло Христу. Народъ се дивн показаноме чуду.

(Израдио ученикъ II. разреда Ђуро Банянинъ овако):

Ово св. Еванђелъ открива намъ свойства Божия:

1. Свезнанъ, еръ е Исусъ знао, да књижници лукаво мисле у срцима своима. Исто тако знао е онъ и тврду веру овога разслабљнога.

2. Свемогућство, еръ е едномъ речи изцелио болнога.

Учи насъ да будемо искрени, храбри, отворени и смирени люди, као што е и Исусъ био. Да се небоимо добро учинити и народу своме послужити. Исусъ се ние боюо лукавие Фарисея, већъ онъ нѣма каза у очи безъ свакога страха. Такви су Сръбли свагда били. Имамо лиеп примеръ кодъ Юришића Янка. Онъ е био у турской тавници и каже самоме султану: „Есам я богме твое Турке набияо на копль, па ихъ бацао преко себе у Лабъ и Ситницу. Ево ме сада у твоима шакама, па чини одъ мене што ти драго“. — Књижници нису дошли били у скупштину да се ползую; него су дошли били да за Исусомъ привирую, што 'но реку: шпиюю. Сръбинъ не сме бити шпиюнь и привиривало. еръ е то недостойно поштена човека. Неваля ићи у скупштине, да друге люде подпажавамо па ихъ после оговарамо, — Валя да будемо родолюбиви као Христось. Да познаемо свое добротворе као и овай еванђелски народъ, да знадемо за нѣи, па да се купимо око нѣи. Тако ће наша вера у нама жива бити, а Бог ће нас

благословити и изцелити. „Силан Боже! све се съ тобомъ може. Види Богъ опачину ѿ кроз облачину. Зна Богъ чие улѣ у кандилу гори.“

II.

Из св. Евангелиста Матей: Христосъ у пустыњи нахрани много народа са нешто рибе и хлѣба. Самъ остаде и одпусти народ.

(Израдио ученик П. разреда Младенъ Живойновић.)

Ово св. Еванѣлѣ учи насъ да будемо милосрдни помажући брату своме у невољи. Тако ћемо заслужити благословъ божи ѿ у пустыњи, и са мало хране наситићемо се. Валя да будемо точни у своме послу као и Исусъ; па да започети посао не оставямо, већ да га стрпеливо довршимо. Доброй се вољи ништа ние отело. Угледаймо се у онај народъ, кои пође и у пусто место за Исусомъ, само да што добро научи. То слъ Жидови били, а ми смо хришћани, па текъ Србљи — потомци св. Саве и Душана. Апостоли су јошъ детинясти: еръ помишляю више за еломъ. Такови су били люди у старом завету. Ми смо подъ благодати и благословомъ божимъ. Лакомство е грех. Лакоме Израильце Богъ е у пустыњи казнио. Србљи живу у благословенимъ земляма, па нѣма ние прирођено лакомство. Србљи су шта више гостолубивъ народъ. У Лици Србинъ ће ти дати млиеска место воде. „Весело срце кућелю преде. У пае — није ништа; а у Радише — свега бише. Кога Богъ благосиля, ноко га уклетити не може.“

(Продужиће се.)

БАСНЕ.

Врбова шибица.

Благи створителю — уздану врбова шибица, — дао си расту толику снагу, ни бура му наудити не може, а мене остави овако слабачку! — Ти си витка, попуштај, па ћеш боље проћи нег оно, беше одговор. — У тај мах дуне олуј, и преломи раст, а врбова шибица оста весело љубајући се.

Во и јелен.

Громоран во и лаки јелен стајаху једаред заједно на ливади. Јелену! рекне во, ако би лав напао на нас, да обојица сложено на њега ударимо. — Не ишти то од мене, рече јелен, зашто би се ја упуштао на лава, кад ми је и боље и сигурније уклонити се.

Лептир и чела.

Летећи око бокора цвећа опази лептир на неком цветку челу, која се онде подуже бављаше сисајући мед, пак је као у питању упита: а што си се тога једнога цветка толико прилепила, а не летиш као ја играјући се час овим, час оним. „Па која ти је корист од те игре, рече му чела, и диже се пуна меда, те оде својима.

Ветар.

(За малену дечицу.)

Ја сам ветар, дижем пра;
Зар вас није, децо, стра!
Сад сам дете ка и ви
Па ћарлијам којејди;
Сад сам вијор, момче оло,
Играм коло наоколо;

Сад вам пичим као гуја,
Сад сам ветрић, сад олуја;
Затворите прозор, врата,
Да вас ветар не замлата.
Ја сам ветар, дижем пра,
Зар вас није, децо, стра.

Дете и тица.

(По немачком.)

Дете. Ух, да имам лака крила,
да полетим, хај,
Да полетим испод неба
као оро тај!
Тица. А ја дете да имадем
тако управ ход,
И да зборим тако лепо
ко ваш људски род.

Д.

Бог е любов.

Ти си Боже любов сушта,
То ми каже сунчев сјај,
Зора рујна, вече дивно,
И васцео свет овај.

Мало видим ја на свету,
Мален ми е очиглед.
Па и опет то све всте
Любве твоје исповед.

У огледу поточића,
Што га кити многи цвет,
Огледа се любов твоја,
Како силно любиш свет.

Тица малих што их храниш
Разлеже се свуда глас,
Песма њина учи луѓе,
Да ти Боже любиш нас.

(Из „Венца.“)

Волне небом што долазе
И благослов проспу свој,
И те су ти знак доброте
И љубави, Боже мой.

Дуга, када од свих боја,
На том небу проспе зрак,
И она е Боже мила
Од љубави твоје знак.

Па и њива плодносна,
Златан онај житни влат,
Та и он е нама људма
Од љубави твоје дат.

Ти благослов свету даеш,
Свашта овде има плод,
Да си Боже любов сушта
То ми каже сваки род!

П. Д.

Догађаји о животинјима.

КОШЋУШКОВ КОНЬ. Славни полски војвода Кошћушко, живише под старост у Швајцарској близу вароши Солотурна. Ту имађаше некога пријатеља својега, па имајући едаред овоме нешто да поручи, зовне ондашњег некога младића по имену Целтиера, и предавши му својега коња да узјаши, замоли га да отиђе до Солотурна. Овај учини, а кад натраг дође, предаде коња говорећи: ево вам вашег коња и никада га више ја не узјаши, ван ако ми и вашу кесу не дате, да собом понесем. Кад га упита Кошћушко, зашто то, одговори овај: Колко год сам просјака уз пут срео, код свакога стаде коњ, и не хтеде с места поћи, док сваком не удели. Напоследку кад све што новца уза се имах издадо, доведе ме у не малу забуну, ер више не имах шта давати, те мораш најпосле руком учинити, као да даем, и оне јдне луѓе преварити, само да кући утечем.

О ВОДИ.

(Из природословља.)

2. Морска вода, нѣзина боя и светлуцањ.

Морска вода није овако питка као речна и изворска, него је слана и горкуљаста на блотка; а то је отуда, што у њој има различних соли, понајвише ове соли обичне. Найсланија је вода у великом мору; ту је на свако 100 ф. воде по 3 до 3 и по ф. соли. На ушћу већих река није море онако слано, као на други мести, ер га речна вода мало разблажи. Речна је вода лакша нег морска, пак се на ушћу подаль у мору изнад морске воде држи, док је бура и таласи са морском неизмешају. Само ни ово мешањ неиде до морског дна, ер ни бура не занђа сво море до дна, зато је морска вода што дубљ то сланија. Найманј је слано источно ил бело море, особито нѣгов ботнички залив, зато, што се у нѣга многе и јаке реке изливају те га разблаже.

Питаће многи: одкуда у мору толика со? На ово нема известна одговора. Но почем знамо, да у земљи на много места има дебelih жила и големих тавана нагомилано соли, која се отуда као рудокопина вади, то је вероватно, да и на дну мора таквих жила и тавана соли има, које морска вода топи и тим се соли.

Од те многе соли морска је вода и сила тежа од воде речке и езерске, и због тога свака ствар лакше плива и теже тоне на мору, него у реци. Когод је прилику имао купати се у мору, тај се уверио, да се у мору куд камо лакше плива него у реци. То је и узрок, да теретне лађе које по мору плове, чим у реку уђу одма тону, и ако се не одвади терета, оне се утопе.

Како любопитни човек у свачему, чим му што само собом јасно није, одма за узрок прошитује, тако и овде пита: Зарад шта је морска вода слана? На ово се даје више узрока навести. Колико је со нужна за многе животињ и растињ на суву, још је много нуждњия онима животињяма и биљу, што их одреди Бог, да живе у мору. Многи люди ваде и сами со, што је требају, из мора. Но најглавнији узрок, што је море слано ово је, да се море сачува од трулежа. Да је со противна

трулежу и да сачува ствари од трулежа, познато е сваком од сува меса, купуса и др. Зато се соли. Истина е, да се опет декад догоди, те море дегде отруне, особито уз тия примора, кад кроз дуже време нема буре, и онда изађу оне опаке и смртне болештине, жуте грознице, куге и море, што иляде и иляде люди у часу поморе; али кад неби ни толико соли у мору било, то би те море уза сва примора па онда и далѣ по суву владале, и за кратко време све живо на свету потрле.

Кад заитим у стакло морске воде, а она е обичне боје, управо без боје, али кад е гледиш у мору, а она е модрозелена, на неки мести угасито модра, а уз примора обично лепо ведрозелена. Узрок е овог различна ломљивост зрака светлости, о чему ћемо на другом месту говорити. Местимице е море и другиче боје, чему су увек узрок оне различне ствари, с којима се кад помеша. Тако е на неки мести црвено и то у повећима као облацима, а то е од неких црвених а ситних морских животињица, које се онде небројно, као у големе облаке ил ровве стеку. На други е опет мести жуто, то долази од жутог блата, с којим се онде помеша. Прио, црвено и бело море не зову се тако по боји воде, као да би у њима вода црна црвена ил бела била, ер то ние: вода е њиова као и обична, и незна се управо, одкуда су дошла та имена. Само жуто море има доиста своје име од жуте боје, а ово од онога жутог блата, што га жута река у море уноси.

На они мести, где е на дну мора камен ил стена, па кад ни бура воду неузмути, ту е море сасвим бистро и провидно. Тако се около западоиндских острва провиди морско дно из дубљине од 40 и 60, дегде и од 90 и преко 90 стопа. Кад се туда човек навезе, а оно се виде у дубљини читави вртови и ливаде од морских биља и од корала, по њима мили неброј морских пужева шкољака, и миче се неброј других морских животиња, а преко њих и мимо њих плови разновидна морска ситнија и крупнија риба. Ово е едан од најдивниих погледа у мору и уедно облик, какав е живот на дну мора. У црвеном мору виде се корали из 120 стопа дубљине.

На неки мести светли површност великога мора ноћу као ватра, реко би одоздо горе, и ако тада случајно лађа туда пређе ил чамац, а оно се сав траг још већма светлуца, чисто искре баца. Ово светлуцањ опажа се и на мањим морима особито около лађа и весала. Та светлост долази обично од

неких ситних животина, коих се небројни милиони на вр мора накупе, па тим већма светле, што их већма вода успљоскава. Има дегде и других узрока овог светлења. На неки мести отруне вода од врућине и тишине, те се туда начине различне фосфорске смесе, које као што је познато светлуцају. Ал били овог узроци кои му драго, поглед је овај тако диван, да путници не могу довољно ову дивоту погледа да нахвале и опишу и да се нагледају.

Почаевска Лавра.

Почајевска је лавра по реду четврта лавра у Русији. Она лежи у Волинској губернији, на три часа од аустриске границе, на врло лепом месту: на високој гори; и из далека сијају се већ позлаћене куле. Вредно је, да путник сврне у Почајев, ако га нанесе случај да пређе у Русију на граници код Рађивилова. —

Говоре, да су тамо на Почајевској гори изабрали калуђери место да живе, кад су их Татари опустошивши у 1243 години Кијево и Кијевопештерску Лавру отуд разагнали. Они се разбегну по пустим шумама и дођу чак до садање Почајевске Лавре, и на том месту, где је сада Лавра, ископају пештеру, и сазидају цркву успенија матере Божије. — То мњење потврђују и документи Почајевске Лавре, где пише, да су већ около 1240 год. на Почајевској гори живили калуђери источне вере одељено један од другога, у пештерама и особито као пустињаци. У то доба кажу да се јавила мати Божија у огњеном стубу неком калуђеру и житељу Почајева: Јовану, званом Босни, који је с децом тамо чувао овце. За матером Божијом остао је траг од десне стопе угнут у камену. У тој стопи, од кречна камена, накупи се увек чисте целителне воде, коју црпе сваки дан известном малом мером, и ни на каквој суши не усане вода нити је буде више у кишновито време. Но у Лаври нема нигде бунара ни чесме, него воду коју сами пију и употребљавају, доносе са четврт миље из даљине. Иљадама народа скупља се сваке године на поклонење икони матере Божије, и црпи воду из те стопе. (Калуђери продају сада те воде у стакоцетма богомољцима, комад по 6 коцјека, наши пет грошића).

То се приповеда о постанку Почајевске Лавре; а исторични

паметници доказују, да је Почајевска Лавра већ постојала у 1527. год. — То се види из писмена краља пољског Сигисмунда I. г. 1527, и краља пољског Сигисмунда Аугуста г. 1557. Онда је већ бивало вашара о слави на успеније, и постојала мала каменита црква код пештере, у којој су живили монаси. Но не много после употребило је пољско свештенство све своје силе, да у пределима, што су отети од Руса, покори православу цркву римској. Православни бивали су мучени и поругани. Но зато су се и ови тим већма противили и заузимали се за своју православу цркву. Тако је у то време добила Почајевска црква добара, одкуд ће да се издржава. Анна Гојска, спајиница, поклонила је 1597 много свога имања на цркву. У том тестаменту говори се, да је одавна у Почајеву на стени суштествовала каменита црква свете Богородице, и у завештају је остављено, да калуђери те обитељи не смеју бити други осим православни. И та Гојска устројила је у манастиру типографију.

Около тог времена избран је био за игумана отац Јов пре зван: Гвожђем. Њега је прво и прво Константин, острожски кнез, измолио у игумана угорничког манастира, да га пусти у Дубенски манастир воздижења св. крста, да би овој братији показао, како ваља живити калуђерски, и ту је био он 20 година игуманом. Но овде му додијаше многе почести, те он оде крадом у Почајевску гору, где га опет изаберу за игумана, и где се преставио г. 1651; а после митрополитом Кијевским Данилом, буде проглашен за светца.

Још за живота св. Јова придобила је Почајевска обитељ промислом божијим неоцењену икону матере Божије. 1559 године дарује ту икону један грчки православни митрополит Неофит Анни Гојској за то, што га је врло гостољубиво примила. Чељад Гојске примети често неки чудан сјај око иконе и каже својој госпоји о том; ова изпрва не хтеде им веровати, док се и сама у сну и на јави не увери о том појављењу и чуду. Чује о том слепорођени брат Гојске Филип Козински, дође и помоли се најусрдније пред иконом и прогледа. Тако чудо приволе госпу Анну Гојску, те она призове епископа и много калуђера и мирски попова и однесу икону на Почајевску гору к пустињацима, који су живили у тамошњој пештери.

Али по смрти Анне Гојске пређе њено добро к спајијама Фирлеј, лутеранске вере, кои живише у селу Козину. Ови нови владоци чинише набројене пакости и обиде Почајевском манастиру, да недадоше калуђерима ни воде пити са свог имања.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Шта више, договори се Фирлеј са множином своји једномисленика, и похара манастирско благо и украде и саму икону пресвете Богородице јер је мислио, да ће тиме одвратити православно народ, да не долази амо на поклонeње. — Фирлејанци тако забраздише, да се Фирлејева жена, како ју је муж научио, обукла у црквене одежде, и с чашом у руци дошла у сред међу пијанствујуће и хулила и говорила бљувотине на православије и на св. икону. Но у истом магновењу, би наказана за тако бездеље судом Божијим. По овом случају помире се Фирлеји са Почајевском обитељи и у измирици називају калуђере ове обитељи — не унијатима т. ј. православнима. — По примирници пренесу опет икону матере Божије у Почајевски манастир, но друге утвари не повратише, по свој прилици због тога, што су наскоро после тога кад Фирлеји поробише манастир, наишли Кримски Татари, и опустошили место Орљу и друге дворове, и однели сва блага од околних владоаца. —

Пре но што ће се отац Јов преселити у блажену вечност, утешио се, што је видио да се дозидала 1649. г. велика каменита црква. Теодор и Ева Домашевски сазидаше украсише и обогатише је, Ева је у њој и сарањена.

У време Збаражског рата 1675. г. опустошише опет Татари сва села и градове и обколеше са великом силом Почајевски манастир, нападаше на њега три дана, но бише одбијени чудесном и невидимом силом и морадоше од њега одступити — ма да у манастиру беше све сазидано из сами дрва, и ограда беше малена и слаба.

1670. год. 11. Август важан је по Почајев. Краљ Пољски потврди рисовуљом сва права и фундације манастирске, и обезпечи им обстанак и дода: ако би ко хтео да наруши ту привилегију, да обитељи наплати за то 10,000 дуката у новцу.

Али фанатизам, исто ко и неверство, не зна ни за каква права, не уважава ни саме свете законе. На кратко после тога овладају Почајевским манастиром унијатски калуђери, и назову се по духу римске вере — базилијанцима — и ступе у орден латинске цркве, под власт римски епископа. — Још се 1708 год. спомиње, да је тог манастира био игуман православан. Но почињући од 1713. год. па све до 1830. год. у свима актима подписани су настојатељи — базилијанци.

У другој половини XVIII. столећа, појавио се један велики благодетељ Почајевској Лаври гроф Никола Потоцки, Каневски старешина. Говоре да је то овако било: Потоцки живио је с

почетка разкошно и својевољно. Највише је уживао у том, да бије своје „кршћане“ (робове — људи, који принадлеже спа-ији) и да стреља Чивуте, као дивјач; но један чудан догађај промене га сасвим. Једаред проважао се близу Почајева. Коњи се уплаше, скоче на страну и изврну кочија, ма да беше пут сасма раван. Гроф помисли да је томе крив слуга, тргне пиштољ иза појаса, упре га на слугу и дрекне: „Умри хуљо!“ Уплашени слуга окрене се Почајевском манастиру и вапије: „Спаси ме мати божија, што сјајеш чудесами на Почајевској икони;“ и пиштољ слаже. Трипут кресне пето и трипут слаже пиштољ. С тог времена поче Потоцки да чини добра манастиру; сазида (1771—1791 г.) садашњу велику камениту цркву успенија Богородице — што је на врху — изнад стопе матере Божије, и још неколико стаја за калуђерске ћелије.

Црква успенија Богородице има вид крста — ко што су по већој части цркве у Русији све зидане као лежећи крст —; у дужину је 27хвати а у ширину је 16хвати и две стопе. Са стране су две куле, а у среди је кубе — све је позлаћено. Црква је на три свода, и изгледа као да је раздељена на три цркве. Са стране су под сводом корови, а у средњем одељењу је кор као и у нас. — У сред цркве до десне стене — што стоји међу сводовима — стоји трпеза, и под трпезом су мала вратаоца, и кроз њи се гледа на стопу матере Божије — (а тамо се зажеже свећа. Иконостас је искусно резан и богато изкићен. Живопис је такођер лепо израђен и по старој форми — више тавно. — Около велике цркве — као под надстрешницом — налази се стара црква где лежи преподобни отац Јов у стакленом и сребрном гробу, а до ње је мала пештера са узким ходом, да се једва увучеш четвероношке кроз њега; и ту је преподобни Јов живио.

Кад се Волинија присојединила опет к Русији, поврате се Унијати 1831. год. опет својој православној цркви. Почајевска се Лавра тако ослободила свога робовања под туђином, и придобила своје пређашње значење. У спомен тога збића, служе пред чудотворном иконом и сад сваке недеље службу с акатистом Матере Божије. Чудотворна икона беше с почетка у простом оквиру. Сада трепти у самом злату и драгом камењу, и виси над дверима и спушта се доле у известне часове при божијој служби, да је верни народ целива. — Почајевски манастир добије наименовање Лавра, и тако сада има у Русији четир манастира што их зову лавром: у Кијеву, Петрограду, Москви и

Почајеву. Настојатељ Почајевске Лавре је Волински епископ, а рад управе постављен је у њему архимандрит и наместник. —

Кад се улази у манастир, стоји ван манастира с десне стране манастирска гостионица (ко наши биргузи, но манастирско имање), где се примају гости странци и путници. Гостионице су у сваком манастиру одељене од манастира. Ту ће наћи сваки путник ноћиште и закриље. — Истина собе нису раскошно намештене ко у нашим манастирима, но сваки у њима бива примљен најмање на три дана — био он богат ил сиром. — Кад се уђе у манастир, стоји с леве руке лепо зданије на П (покој) — у њему су ћелије. — Има још и више зданија у манастиру — за типографију и за млађе. — У првом је кату библиотека. У њој се налази осим богословски књига, још и други исторички и филозофски и пр. Трpezарија је при земљи и доста је повелика. Астали су намештени на П (покој). Под великом иконом стоји налоџа и на њој књига рад молитава. — Обед је доста мршав, јер руски калуђери неједу никад у свом животу меса; него у мрс кувају кравијим маслом. — Пред трpezариом је у време ручка и вечере увек пуно ништи и убоги, којима се дели милостиња и остатци са трpezе. — Звонара је засад још од дрвета и врло низка; но сада зидају нову и високу од камена. — У Русији је у свакој готово цркви звонара одељена од храма; јербо строј руски црквава је по већој части у византиском смислу — са кубетима — а не на торњевима (кулама); и тако немогу тамо бити звона. А још ваља знати, да су у Русији звона мало претежнија од наши. — Руси не звоне ко ми — не љуљају звоно, него клатно, и звоне у другчијем — да се изразим — такту, и ми се једва можемо да привикнемо том звонењу, јер смо од детињства привикли к нашем.

Кад пређе Лавра опет у православне руке, би све обновљено и манастир и велика лепа башта ограђена каменим зидом. У њој је до 100 калуђера; — и занимају се осим богомољем са печатњом и укореем црквени књига и са литографисањем црквени икона. — Сваке године иде силни народ из целе Русије у Почајевску Лавру, да се поклони чудотворној икони и да се напије и умије целителном водом из стопе матере Божије! —

Највећи је приход Лаври од Богомољаца. — Са бедема види се управо у Аустрију. — Милан Костић.

Издао и уређује Никола Ђ. Вукићевић.

Бројотиском Андрије Вагнера и друга.